

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 20 СЎМ

Х. САИДОВ сурати

ПИРУ БАДАВЛАТ ХОНАДОНЛАР КЎПАЙСИН!

Ушбу сурат лавҳада кўриб турганингиз Ёқубжон ака Ибодов хонадони. Ёқубжон ака ва Хайрихон аяни ўраб турган кичкинтойлар (ҳаммаси 16 нафар) уларнинг набиралари. Оиладаги тоғувликдан ташқари эътиборни жалб қиладиган яна бир жиҳат: саккиз (6 ўғил, 2 қиз) фарзанднинг ҳаммаси олий маълумотли. Улар халқ хўжалигининг турли жабҳаларида хизмат қилишяпти.

Айни пайтда Ёқубжон ака Янкабоғда давлат ишлари билан машғул. У кишининг ҳаракатларини кўриб бақувватликда ўғилларидан қолишмайди, дейсиз. «Ҳовлидаги тошларни кўтариб машқ қилиб турадилар», дейди иккинчи полвон ўғил Равшанжон. Ёқубжон ака вақтида тўйларда курашиб кўп зот (ютуқ) олган.

«1964 йил тўйдаги бир курашда зотга бир жўфт кирза этик қўйишди. У пайтлар кирза этик катта гап эди, айниқса, етимликда катта бўлган бола учун. Уни ютиб хурсанд бўлиб уйга олиб келдим. Онам: «Уйлансанг, хотининг ўғил туғса, у кияди» деб сандиққа солиб қўйдилар. «Яхши ният ярим давлат» деганлари рост экан. Этикни бир эмас, икки ўғлим кийишди».

Бу доим бола-чақасининг ҳаётини, тинчини ўйлайдиган ва албатта, уларнинг маърифатли бўлишларини таъминлаб турган Ёқубжон аканинг содда ва самимий дил иқрори. Хонадонингиздан барака кетмасин, умрларингиз узок бўлсин. Элимизда пиру бадавлат хонадонлар бисёр бўлсин.

КЕЙИНГИ

НОРМУРОД

МУСОМОВ:

ЖАНОБИНГИЗ

ЕДГОР САЪДИЕВ

СОДИҚ АЛИМОВ:

ОЛАМ ВА ОДАМ

МУАММОСИ

СОНЛАРДА:

МЕЗБОН МЕҲМОННИ
НЕГА УРАРДИ?

Шарқда меҳмон кутиш ва қулатишнинг бир қанча ёзилмаган қоидалари бор. Меҳмоннинг мезбонга, мезбоннинг меҳмонга айтадиган гаплари, илтифотлари... Уларнинг қўлчилиги ҳозир унутилгандек, назаримда.

Мезбон меҳмонга келинг, марҳамат, олиб ўтиринг, ўзингизни бемалол ҳис қилинг деб илтифот кўрсатиши, меҳмон ҳам ўз навбатида ошқора ташаккур билдириб, илтифотингиз учун раҳмат, жуда ширин таом экан, тайёрлаганинг қўли дард кўрмасин ва ҳоказолар деб илтифотга яраша жавоб қайтариб турмоғи одобдандур.

Келинг шу хусусда бир ривоятни эслатиб ўтайин. Ислон дунёсининг машҳур тарғиботчиларидан ва унинг учун катта хизматлар қилган ҳазрати Алининг халифалик йилларида обрўли шахслардан бири у кишининг ҳузурларида келиб: — Ироқ шаҳрида бир ғаний (бадавлат) кимса одамларни меҳмонга таклиф қилиб, обдон меҳмон қилгандан сўнг албатта қаттиқ калтаклаб жўнатиб юборади. Ҳеч бир кас (инсон) у кимсанинг калтагайдан холи қолмапти, дея унга нисбатан бирор чора кўрмоқликларини арз қилди. Бундай хабар ҳазрат Алидек инсонни беэтибор қолдирмоқлиги мумкин эмас эрди. Ҳазрат Али Ироқ шаҳрида — таърифи келтирилган кимсанинг уйига меҳмонга отландилар ва бу ҳақда гулоҳлари у кимсага хабар етказдилар, аммо айнан ҳазрат Алининг ўзлари келиши ҳа-

қида айтмадилар. (Бундан хулоса шулки, азалдан меҳмондорчиликка бориш одидан, албатта мезбон хабардор қилиб қўйилиши лозим).

Ҳазрат Алини мезбон бутун лозиматлари билан қўтиб олиб, кетар вақтлари бўлганда, «меҳмон, уйимизнинг баракоти учун дуога қўл очиб кетсангиз», деб илтимос қилди. Ҳазрат Али мезбоннинг илтимосини ерда қолдирмаслик учун, шунингдек таомил қоидалари айлида унинг хонадонини, аҳли-аёли, бола-чақа, ҳешу ақрабolari, умри-давлатига барака тилаб дуо қилдилар. Мезбон ҳам дуо қилиб, қулатиш учун ул киши билан хонадонидан ташқарига чиқди. Шунда ҳазрат Али «ана энди мени ҳам урадиган маҳали келди, шекилли» деган гумонга бориб турдилар. Аммо мезбон тавозе билан ул кишини қулатишда давом этди. Ҳазрати Али кўрдиларки, мезбон ҳеч қандай одоб доирасидан чиқмади ва ножўя ҳаракатлар қилмади. Бундан ажабланган ҳазрат мезбондин сўрдиларки, «Сизнинг ҳатти-ҳаракатларингиз устидан шикоят эшитган эдим, аммо уларнинг ростлигидан бул кун гуломда қолдим. Энди менга аён қилинг, сиз менинг Али эканлигини билиб бундай мулозаматлар қилдингизми ёки бошқа сабаблар мавжудми?»

Мезбон мулоимгина жилмайиб дедики, «Е ҳазрат, мен сизнинг кимлигингизни эндигина билиб турибман. Аммо сизга кўрсатган

мулозаматларимнинг ҳаммаси азбаройи меҳмонга бўлган ҳурматимдан ва сизнинг меҳмон сифатида барча қоидаларга амал қилганингиздандир. Менинг ҳаракатларим устидан қилинган шикоятларнинг барчаси рост. Сабаби мен меҳмонни унинг мавқега қараб эрмас, балки уйимга барака олиб келувчи сифатида қўтиб оламан, чунки меҳмоннинг менинг ҳақимда қилган дуоси албатта мустажоб бўлмоқлигидан хабардорман. Устимдан арз қилган шахсларни мулозаматлар билан қўтиб, меҳмон қилсам-да, бирдан-бир талабим — мен ҳақимга дуо қилмоқликларини сўрасам, менинг ўзимга дуо талабларини айтмоқликни буюрадилар. Бу эса менга ва менинг илтифотимга нисбатан ҳурматсизликдир. Сиз эса ҳали тадаб қилмасимдан бурун ҳақимга беадаб дуолар қилдингиз ва дуоларингиз туфайли Оллоҳ раҳмидан бебаҳра қолмаман», деди.

Ривоят албатта ибратли. Чунки бузғини даврда меҳмоннавозлик талаблари бузилаётганлигидан жуда кўпчилигимиз хабардормиз. Агар ҳар биримиз бу шартларни лозим даражада бажарсак, иншооллоҳ тез орада рискни насибамиз, жамиятимизнинг даражаси, ҳаётларимизнинг обрўси ва келажак авлодимизнинг турмуш тарзи ҳавас қилгулик ва ибрат олулик даражада бўлгуй.

Арслон КОСИМОВ,
Жиззах вилояти

ЕТТИ КУН

«МАҲАЛЛА»НИНГ ТАШВИШИ

Андижон вилоят «Маҳалла» жамғармаси жумани хайрия кўни қилиб белгилади. Ҳар жума жамғармага ёрдам сўраб мурожаат этган фуқароларнинг арзи-доди тингланади. Жамғарма ташкил этилгандан бери унинг банкдаги ҳисоб-китоб рақамига ҳўжаликлар, корхона ва ташкилотлардан 12 млн. сўмдан ошқ маблағ ўтказилди. Шу маблағнинг деярли учдан бир қисми камхарж фуқароларга моддий ёрдам кўрсатиш учун акратилди.

«КЕКУСУНКАЙ»ДА ЯГОНА

Биринчи дан соҳиби (мамлакатимизда) Ўзбекистон ҳаво йўллари»нинг ИЛ-86 экипажи командири Мурод Баҳромов экан. У тайёрасида Покистонга йўловчиларни элтиш билан бирга у ерда устози Иномулла Хондан каратанинг шу усули бўйича таълим олишга ҳам улғуряпти. Иномулла Хон жаҳоннинг икки карра чемпиони, Покистон жамоасининг устозидир. Мурод Баҳромов эса «жанг»лардан 20 тасида ғолиб чиққач, шу юксак унвонга лойиқ деб топилди.

АВТОМОБИЛДАН ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ!

«Андижон» нашриёти ишчиларидан бирининг енгил машинасини ўғри олди. У машинасининг ўғирлангани ҳақида мелисага хабар бериб қайтаётганда, дўкон ёнида турган тўрт оёқли «жонивор» кўзига иссиқ кўринди. Аммо машинанинг давлат рақами бошқа эди. Шундай бўлса-да, автобусдан тушиб, машинани уч-тўрт айланди ва... таниди. Машина «эгасини роса кутди, ундан дарак бўлмагач, миниб уйига қайтди дея хабар беради, «Андижоннома» газети.

МУХБИРЛАРИМИЗ ТАЪТИЛДА

Газетимизнинг Туркиядаги мухбирлари Рустам Мардон ва Паҳлавон Содиқ талабалик таътилларида чиқиб, андак кўнгил ёзиш ниятида Юнонистон ва Булғорияга сафар қилишди. Таасуротлари олам-жаҳон. «Оила ва жамият»ни қулатиб бординг, яқин орада ўқиб қоласиз.

«СУВ ТЕКИН» ПОЕЗД

Қарши — Самарқанд йўналиши бўйича поезд қатнови йўлга қўйилди. Янги уловда йўловчилар тирбанд. Бунга ажабланмаса ҳам бўлади, чунки поезднинг чипта нархи шу йўналишдаги автобусдан нақ беш баробар арзон.

«ОСИЁ
ЮЛДУЗЛАРИ»

Бугунги Осие кичкинтойларининг келажаги порлоқ. Ҳали кўрасиз улар ер-ку ер ҳаттоки, осмонларни ҳам забт этмак. Уларнинг доврўқлари кўкларга-да сиймай қолажак ҳали.

Бугунги Осие кичкинтойлари сиз билан бизга ўхшаган оддий болалар эмас. Балки олтиндир, балки дуржавоҳридир. Уларнинг бири катта олим, бири жанговар учувчи, бошқалари биладиган кучи тошиб бораётган паҳлавон, майин-майин, ширадор овози билан дунёни ларзага солаётган қўшиқчи, эшилиб, буралиб ҳаммани ўзига ром этаётган раққоса, тоғу тошларни сўз билан эритишга тайёр шоир сўз ва тил, дил санъаткорларидир.

1 июн Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кўнига атаб она заминимизнинг Осие қисми

ҳамда Республикаимизнинг турли вилоятларидан Тошкентга келган юзга яқин илмга чанқоқ болалар бу гал Республика болалар жамғармаси биносига йиғилдилар. Уларнинг орасида қўшни Қозғистон мамлакатидан, дўст туркман элидан ташриф буюрган бир нечта ниҳоятда зеҳли, ниҳоятда тиришқоқ, ҳаракатчан, ширин-шакар болажонлар ҳам бор эди.

Биз катталар билмаган нарсани мурғаккина гўдаклар билар экан, биз сезмаган нарсани келажақнинг ишбилармон эгалари бўлиши — жамжи ука-сингилларимиз ҳис қилар эканки, ўзбекистонликлар, Туркменистонда, қозғистонликлар Ўзбекистонда билимга билим қўшишни ният қилибдилар. Болалар жамғармаси биносининг мажлис-

лар залида бўлиб ўтган қизиқarli ва долзарб савол-жавобларнинг моҳияти шунки кўрсатдики, бу ерга йиғилганларнинг ҳамма-ҳаммасида келажаққа нисбатан катта умид бор. Улар ҳали ўрта мактаб, литсей, ёхуд мактаб-гимназияда таълим-тарбия олишдан қатъий назар ҳаттоки, катталар томонидан ечими топилмаётган илм-фандаги турли муаммолар, тарақиёт ва ишбилармонлик тўғрисидаги саволлар билан физика, кимё, сўз синъати олимларини, бир қанча раҳбар мутасаддиларни ҳайрон қолдирди. Бугунги замонавий мактаб, литсей ва гимназиялардаги ўқитиш масалалари юзасидан бўлган баҳсли тортишувларда улар етакчи олимларимиздан қолишмади. Ўз навбатида сўзга чиқиб амалга оширган ихтиролари, эришган муваффақиятлари, олдида турган эзгу-мақсадлари ҳақида қизиқarli фикр юритдилар.

Йиғин охирида Республика Болалар жамғармасининг раиси Инқилоб Юсупова «Осие юлдузларидан кўпига 500 сўм миқдордаги ўқувчилик нафақаларини тақдим этди. Уларнинг

айримлари ўрта мактаб, литсей ёки гимназияни тугатгунга қадар худди шунча миқдорда доимий нафақа олиб туриш қувончига муяссар бўлдилар. Сўнгга болалар ҳам катталарга атаб қўйган совға ҳамда гулларини улашдилар.

Кечга яқин кун бўйи аёвсиз «савалаб» турган ёлғир ҳам тинди. Ҳаво болажонларнинг дилидек чарақлаб очилиб кетди. «Осие юлдузлари» эса иккита автобусга жойлашиб Ўзбекистон телевизион минораси саёҳатига равона бўлди. Эртаси кун улар Республика Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлига дам олиш маданияти саройида тўпланишди. Мамлакатимизнинг тарихи билан зимдан танишдилар. Истироҳат боғини роса айланиб томоша қилишди. Тушга яқин «Ўзэкспосентр» Республика савдо кўргазмаси маркази саройига жам бўлишди. Кичик ва қизиқarli қўғирчоқ филминини мазза қилиб томоша қилишди. Сўнгга навбат «Осие юлдузлари» 1 июн Халқаро болаларни ҳимоя қилиш байрамининг бадий қисмига берилди. Унинг бошидан охирига қадар тўрт масҳарабоз елиб-югуриб

хизмат қилди. Қўлидан келган санъатини намойиш этдилар.

Томоша-томоша билан, байрам эса байрам билан деганларидек «Осие юлдузлари» байрам программасини ўтказишдан асосий мақсад шуки, келажақда юртимиз бой, тупроғимиз гавҳар, фарзандларимиз камолати эса бугунгидан ҳам зиёда бўлсин. Ватанимиз чегаралари мустаҳкам бўлиб туркий халқ бирлашсин, одоб-ахлоқ, меҳр-оқибат, дўстлик ораминдан кўтарилмасин. Ўқишда илм-фан соҳасидаги уринишларда муваффақиятга эришайотганлар меҳнатига яраша тақдирлансин. Уларнинг ютуқлари, эришган натижалари ҳаётга изчил тадбиқ этилсин. Бас, мақсад шундай экан, бугуннинг ўзи айтиб турибди, Осие болаларининг келажаги порлоқ. Бугунги осиелик бола — эртанги дунёнинг эгасидир.

Нормурод МУСОМОВ

Суратда Байрам томошасидан намуна: Муаллиф сурати

ОДОБЛИ БОЛА

Эй, ҳурматли болалар, ота-оналарингиз кучсиз ва нотавон вақтларингизда сизларга қилган тарбиялари бадалига сизлар қувватландирингизлар. Шундай экан, улар кучдан қайтган вақтларида, хизмат қилиб ёрдам берингизлар.

Эй, азиз болалар, ўстод ва домаларингизни ота-оналарингиздан ҳам зиёдроқ ҳурмат қилингиз, чунки сизларни комил киши бўлмоғингизга улар сабабдурлар. «Сизларга таълим бергучи, имон ўргатгучи ва Аллоҳ Таолони билдиргучи ўстодларингиздурлар. Эй,

одобли болалар, илм ўрганмоқда ниятларингизни холис қилинглар. Агар бирор киши — «не учун ўқурсан!» — деб сўраган вақтида — яратганини танимоқ ва унинг ҳар буйруқларини билмоқ ва комил кишилардан бўлмоқ учун ўқурман — деб жавоб берингизлар.

Илмсиз ва фазлсиз улуг мартаба истамоқ ва иззатталаб бўлмоқ ору номусдур.

«Насихатнома»дан

ЎЗА сурати

АНВАР ОБИДЖОН

«МЕНИНГ КОЛЛЕКЦИЯМ»
ТУРКУМИДАН

РУЧКАГА ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Гўдайволиб,
Тилингдан —
Сочаверма захрингни.
Жуда яхши биламиз
Дўқондаги нархингни.

ҚАНДОНГА ЕЗИЛГАН
ШЕЪР

Тошойнакка бир қара,
Тасқарасан,
Тасқара!
...Ичингда қанд бўлганда,
Қилмас эдик масҳара.

ҚОТИРИЛГАН ҲАҚКАГА
ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Сени катта музейга
Қўйишгани эга тўғри.
Чакалакда
Бир пайтлар
Бўлган эдинг зўр ўғри.

ЗАНЖИРГА ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Асли Итда
Йўқ ўчинг,
Баҳариясан
Сен бурчинг.

ҚАФАСГА ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Йиғлаб ўтди дастингдан
Қанча Қумри ва Каклик.
Шунча яшаб дунёда,
Қилмадинг-а, ҳеч мардлик.

ҚОПҚОНГА ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Ўзинг-ку ётибсан
Кишанда,
Бировга бўлма-да
Кушанда.

МАНТИҚОЗОНГА ЕЗИЛГАН
ШЕЪР

Ҳаммасини биз едик
Сенда манти пишириб.
Сир бой бермай турибсан
Бўш қоринини ишириб.

АРОҚҚА
ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Пуфак олсин деб
Қизим Дилдора,
Сени бўшатди
Дадам бечора.

ЧОЛНИНГ СУРАТИГА
ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Опоқ отам
Шу киши.
Дадам билан
Йўқ иши.
Аммо мени
Қўймас тинч,
Қилар доим
Тиқилинч:
«Қундалик»ни
Ўзат, дер,
«Беш»ларингни
Тузат, дер,
«Олти» баҳо
Йўқ десам,
Ичириб қўрар
Қасам.

ШОИРНИНГ ДАФТАРИГА
ЕЗИЛГАН ШЕЪР

Тунлар кўзим қизариб,
Қогозларни титим мен.
Ухлаб ётган чоғингда
Анча шеърлар битдим мен.

Ишонаман, укажон,
Омон бўласан бахтимга —
Шеърларимни ўқийсан
Ухлаб ётган вақтимда.

Бир кампирнинг бабоқ хўрози бўлган экан. У ҳаддан ташқари қулоқсиз экан. Хўрозлар сахарлари қичқиршиб, қўшиқ айтишган маҳали, у уйқудан уйғонибман бўларкан. Кечқурунлари, ҳамманинг кўзи уйқуга илинганида овози борича қу-қулар экан. Унинг бу қилиғидан қўшинларнинг сабр косаси тўлиб, кампирга шикоят қилибдилар:

— Хўрозинг қанақа хўроз-а, қўшинжон? — Уни сўйсанг, хўп савобга қолардинг-да. Биз ҳам, тинчирдик, сен ҳам.

Қайсар хўрозини кампир сўйишга-ку сўймабди, аммо уни ўрмонга олиб бориб ташлашга қарор қилибди.

— Борақол, — дебди кунлардан бир кун хўрозини ўрмонга олиб келган кампир. — Ўзингга бошқа хўжайин топ!

Бабоқ хўроз кампир билан хайрлашмабди ҳам. У қувноқ қўшиқларини айтганча ўрмон ичига йўл олибди.

шиб, йўл юрса ҳам мўл юришиб, пасттаккина уйча олдига етиб келибдилар.

— Сизлар шу ерда тура туринглар, мен ҳозир ўрмон хўжайинини чақириб чиқаман, — дебди Тулки.

Анча фурсат ўтгач тулки уйчаннинг дарчасидан мўралабди-да:

— Ўрмон хўжайини уйда йўқ экан, ичкарига кириб кутиб тура қолинглар, — дебди. Бабоқхўроз билан Қуёнча уйга киришлари билан у эшигу дарчани тамбалаб қўйибди.

— Тушликка нима есам экан деб бошим қотаётган эди. Овқат ҳам ўз оёғи билан келиб қолди, — дебди Тулки Хўроз билан Қуёнчага эшиттириб.

— Тулкиой, бизларни қўйиб юбор, — ялинибди Қуёнча. — сени ўла-ўлғунимизча унутмаймиз. Тулки бўлса севинганидан тинмай ҳиринглармиш.

У ўчоққа ўт қалаб, декчада сув қайната бошлабди.

ҚАЙСАР ХЎРОЗ

[ЧЕХ ЭРТАГИ]

Кетаверибди-кетаверибди, бир пайт олдидан қуёнча чиқиб қолибди.

— Ҳой, узунқулоқ, ўрмон хўжайини қаерда яшашини биласанми? — сўрабди ундан хўроз.

— Билмайман, уни ўзим ҳам излаб юрибман, — дебди қуёнча.

— Ундай бўлса юр, икковлашиб қидирамиз, — дебди Хўроз.

Улар кетаверишибди-кетаверишибди, йўлларида Тулки чиқиб қолибди.

— Ҳой, Тулкиниса, — дебди Хўроз билан Қуёнча бераварига. — ўрмон хўжайини қаерда яшашини билмасанми?

— Билганда қандоқ, билмай ўлибманми? — дебди Тулки муғамбирлик қилиб. — Ўрмон хўжайини менинг оғам бўлади-ку.

— Бизни лақиллатаётган бўлмагин яна, — дебди Қуёнча ҳадиксираб.

— Нималар деялсан, ғилайвой. Авлодимизда ёлғончи ўтмаган. Гапимга ишонаверинглар, — дебди Тулки.

Бабоқхўроз билан қуёнча бу сафар Тулкининг гапига лаққа ишонбдилар. Тулкиниса уларни ўрмон хўжайинининг олдига олиб борадиган бўлибди. Улар йўл юри-

Баббоқхўроз шу пайт бирдан овози борича: — Ёрдам беринглар, қу-қу! — Енгин, ёнияпмиз, — дея қичқира бошлабди. Дечка бошида уймалашаётган Тулки оркасига ўгирилиб қараса, Хўрознинг олтинранг думлари қуёш нурида худди ёнаётгандек товланар эмиш. У ҳақиқатдан ҳам ёнапмиз шекилли, деб ўйлаб, ўзини эшикка урибди. Ўрмон томонга югуриб нукул, «Вой-дод, ёнапман, ёрдам беринглар!» — деб бақирармиш.

Хўроз билан Қуёнча ҳам вақтни бой бермай, ташқарига чиқибдилару қишлоққа қараб чопибдилар.

— Ўрмон хўжайинини изламаганим бўлсин, — дебди Қуёнча тоғтерак баргидай қалтираб. Бабоқхўроз ҳам ўрмон хўжайинини излаш фикридан қайтибди. У бундан буён қайсарлигини ташлаб, ақлли бўлишга, бошқа жами хўрозлардек тоғда қичқириб, тунда тинчгина ухлашга қарор қилибди-да, кампирнинг ёнига қайтибди.

Ҳа, ўз уйинг ўлан тўшагинг деб бекорга айтишмаган эканлар.

А. АКБАР таржимаси

БАСТИЛИЯНИ ОЛГАН БОТИРВОЙ

Ботирвой уйга келган заҳоти: — Дада, сизни мактабга чақирингиз, — деди.

— Нима ҳунар кўрсатдинг! — сўради дадаси.

— Физика машғулотига кичкинагина портлаш қилувдим.

Орадан бир-икки кун ўтди.

— Дада, сизни яна мактабга чақирингиз.

— Тагин нима қип қўйдинг, зум-раша!

— Кимё дарсида кичкинагина портлаш...

Яна бир ҳафта ўтди. Ботирвой уйга одатдагидан жуда эрта қайтди.

Отаси:

— Ҳойнаҳой яна чақирингиз-дир! Тамом, Энди бормайман. Жонга тегади!

— Тўғри қиласиз, дадажон! Вайрона жойда уриниб-суриниб юрасизми!

— Холажон, мана бу конфетни есангиз-чи...

— Раҳмат, болам.

— Ширин эканми!

— Жудаям!

— Қизиқ, Тўрткўз нега уни туфлаб ташладикан, а! — деб ўйларди Ботирвой.

* * *

Ботирвой мактабдан жуда кеч қайтганди, ойиси уни тергай бошлади:

— Қаерда эдинг!

— Алижонлариникига бордим, бирга дарс тайёрладик. Ойиси дарҳол Алижонга қўнғироқ қилди:

— Ботирвой сизлариникига борувди-ми!

— Ҳа, мана у, ёнимда ўтирипти!..

* * *

Ботирвой мушукчасига дадасининг машинасидан тўдириб бензин ичирди. Мушукча бир неча қадам юрди-да, ётиб қолди. Бензини қургур шунча тез тугадими, деб ўйлади Ботирвой.

* * *

Ботирвойнинг бир ишлагиси келди. Кетмон олиб қурилишга борди. Ундан сўрадилар:

— Қандай ҳунаринг бор, йигитча!

— Ер қовлаёламан.

— Яна-чи!

— Қовламасдан ҳам тура оламан...

Тарих дарси борарди.

— Ботирвой, Бастилияни ким олган! — сўради ўқитувчи.

— Мен олганим йўқ.

— Эртага дадангни директорнинг олдига бошлаб келасан. Дадаси директор қабулига келди. Директор нима гаплагини тўшунтирди.

— Мен билолмадим, Ботиржон олганми-йўқми, лекин уйга элган эмас.

Директор тўнғиллай кетди:

— Шунча-да, олишга оласизлар, қайтариб беришни уйламайсиларам...

А. ЖАЛИЛ тайёрлади

«Оила ва жамият» 23 (94)

ДОРУЛБАҚО ОСТОНАСИДА

МАЙИТ ВА ЖАНОЗА БАЕНИ

Савол: бетоб киши жон берурга яқинлашганда на қилинур? **Жавоб:** оёқларини қибла тарафга қилиб чалқасига ётқузулғай. Охирги сўзи иймон калимаси бўлиши учун калимаи шаҳодат талқин қилиб турилғай, яъни ёдига тушурмак учун мухтазар (мухтазар деб ўлмакга яқинлашган кишини айтилур) бўлгон кишининг олдинда баланд овоз бирла калимаи шаҳодатни айтиб турулғай, аммо айтил деб амр қилинмас ва ҳам жони чиқгунча олдинда сураи ёсин ўқулур. **Савол:** жони чиқгундан сўнгра на қилинур? **Жавоб:** кўзларини юмулур, иякини бошига бойлаб оғзини юмдур, устига бирор нарса ёпиб юзини беркитилур. Хушбўй нарсалар бирла майит атрофига дуд қилинур.

МАЙИТНИ ЮВМОҚ БАЕНИ

Савол: майитни юватургон киши на тариқа ювар? **Жавоб:** қўлига бирор бўз латта ўраб аввал истинжо қилдирур, боз икки қўлига бошқа латта ўраб оғзи бурнини ювмасдан таҳорат қил-

дирур, баъдазон тамом аъзосини ювар. Мумкин қадар авратига кўз тушурмасликга кўшиш қилғай. Майитнинг сочу, тирноқу, мўйлоблари олинмас ва соч-соқоллари таралмас ва ҳам ўрулмас. Бошигаю соқолига хушбўй нарсаларни суртилур. **Савол:** майитга кафан на тариқа бўлур? **Жавоб:** кафанни ёзиб ва тил бирла сўйлаб билдурмак мушкулдур, кўз бирла кўрмагунча яхши фахлал бўлмас. Муаллим афандию, имом афандилар кафанни на тариқа бўлмакини қоғоздан ясаб кўрсатмаклари лозимдур. **Савол:** майит учун намози жаноза ўқулгундан сўнгра имом ва ё бошқа киши на қилур? **Жавоб:** намози жанозага ҳозир бўлгон кишилардан бу майит нечук киши деб биласизлар, деб шаҳодат олур. Шу тариқа савол қилинганда ҳозир бўлгон кишилар ҳар қаюлари ғоятда яхши киши эрди деб яхшилиғига шаҳодат берурлар. Ҳар қаюлари Аллоҳ таоло раҳмат қилиб жойини жаннат қилсун, деб дуо қилурлар.

МОТАМ, НАВ- ХА ВА ТАЪЗИЯ БАЕНИ

Савол: мотам недур? Жа-

воб: майитни соғиниб ғамгин бўлиб йиғламакдур. **Савол:** навха недур? **Жавоб:** қичқира-қичқира майитни мақтай-мақтай йиғламакдур. **Савол:** ушбу ишлар дуруст бўлурми? **Жавоб:** мотам дурустдур, аммо навха

қилмак дуруст эмасдур, жаҳолият замониндан қолгон одатдур. **Савол:** майит учун ғамгин бўлур ёқаларини

йиртмак бошлариға урмак, сочларини юлмак дуруст бўлурми? **Жавоб:** асло дуруст

эмас, ҳаромдур. **Савол:** таъзия надур? **Жавоб:** майитнинг яқин кишиси ила ғамгинлик суратда кўрушмак,

марҳум ғоятда яхши киши эрди, Аллоҳ таоло раҳмат қилиб жойини жаннатда қилсун деб майитни мадҳ ва ҳам дуо қилмак, энди қолгонларимизга Худо хайрлик берсун, кўп йиғлама, сабр қилғил, ҳар қаюмиз бул дунёда мусофирдурмиз, оқибат ҳаммамиз ўшал ерга

борурмиз, Аллоҳ таоло ҳар биримизга жаннатда кўрушмакни насиб айласун демакдур.

«Ибодати исломия»дан.

ИСЛОМ ТЎҒРИСИДА

ЖАҲОН МУТАФАККИРЛАРИ

«Улсам шахид бўламан, ўлмасам — ғозий» мафқурасини миллатимга сингдира олайдиз, халқим олдида жуда катта хизмат қилган бўлардингиз.

Шахзода Бон БИСМАРК.

«Исломиётда ирқ, ранг, бой, камбағал ёки давқанинг фарқи йўқ. Ҳамма бир-бири билан қон-қариндон. Мусулмонлик бу фикрни қабул этган бирдан-бир ягона диндир».

«Исломиёт руҳа ҳам, моддага ҳам қиймат беради. Бирига зарар берадиган даражада иккинчисига аҳамият бермайди. Зеро, зеҳннинг камол топиши соғломлик билан боғлиқдир».

Р. Л. МАЛЛАМО.

«Ўрта асрнинг биринчи ярмида дунёнинг ҳеч бир миллати исониятнинг юксалишига мусулмонларчалик катта хизмат қилмагандир. IX—XII асрлар орасида фалсафа, тиб, тарих, илоҳиёт, фалкиёт ва жуғрофия мавзусида арабча ёзилган асарлар бошқа барча тилларда ёзилганларидан афзалроқ эди».

Филипп ХИТТИ.

«Ҳазрат Муҳаммаднинг рутба жиҳатдан инсонларнинг энг буяги ва энг юксали сифатида муталаа қиламан. Ҳатто, менимча, инсоният унинг монандини кўрмаган ва кўролмайдиган ҳам».

Проф. Б. ШМИДТ.

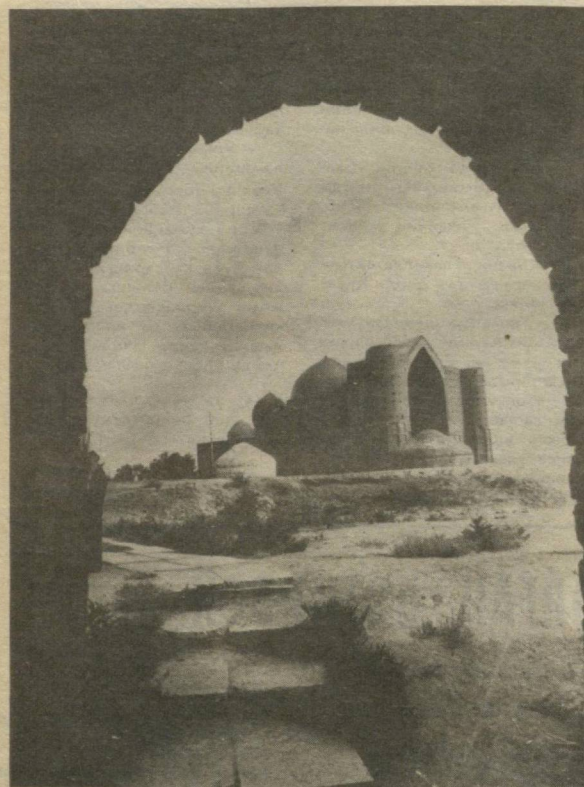
«XIX асрда Карлейл, Гёте, Гиббон каби буюк мутафаккирлар Ислам динининг беқийс аҳамиятини сездилар ва улар орқали Оврупо-нинг Исламга бўлган муносабатида яхшилик томонга бурилиш камол топа бошлади. Бу асрнинг Оврупоиси эса, бундан ҳам олғароққа кетди. Энди овруполиклар Исламга жўшқин муҳаббат қўя бошладилар... Шу тахлит Оврупо-нинг Исламлашиб бориши мумкинлигини айта оламан».

Бернард ШОУ.

«Янги кашфиётлар ёки илм ва ирфон ёрдами билан ҳал бўлган ёки ечилаётган масалалар орасида бирон бир масала йўқки, Исламиятнинг асослари билан тўқнашиб қолса... Қўрғони қарим ва унинг ўргатган нарсалари ила табиий қонунлар ва фанлар орасида ҳақиқий маънода бир ҳамоҳанглик кўзга ташланмоқда».

ЛАВАЗОН.

Материалларни Миразиз АбЗАМ Туркия туркчасидан ўзбек туркчасига ўнгирган

Бошим туфроқ, ўзум туфроқ, жисмим туфроқ,

Ҳақ васлига етармен деб руҳим муштоқ,

Кўйдим, ёндим, бўлмамдим ҳаргиз офоқ,

Шабнам бўлиб ер остига кирдим mano.

Аҳмад ЯССАВИЙ

УЧ ПОП МУСУЛМОН БЎЛДИ

Христиан динининг православ черковига мансуб уч поп Ҳабшистон пойтахти Идрисободда Ислам динига ўтди. «Ал-Муслимун» газети хабарига кўра, бу уч поп Робитат ул-Исламий ташкилотининг Идрисободдаги бўлимига келиб, расман Ислам динини қабул қилганлар. Бу ерда Саудия Арабистони элчиси Муҳаммад Саид ҳозир бўлган.

Бу уч поп собиқ динларида юксак лавозимларни эгаллаб турганлик-

ларидан исмларини айтмадилар. «Христианлик ва Инжилнинг бузилганлиги, ҳақ дин Ислам эканлигини ўқиб ўрганганимиздан сўнг, мусулмон бўлишга қарор қилдик. Христиан оламида Қуръон бузиб кўрсатилмоқда. Биз бу хатоларни кўрсатишга ҳаракат қиламиз» деди улар.

Усаме АРИЖОН
«ЗАМОН»дан олинди.

ЎЛИМНИНГ ЧОРАСИ... ТОПИЛГАН

«Ўлим мўъминга ҳадядир»

[Ҳадис].

«Ўлим йўқлик, ҳечлик, битиш, инқироз эмас, янгитдан туғилиш, олдин дунёдан ўтган юздан тўқсон тўққиз аҳбоблар билан қовушиш, ҳақиқий диёрга кетиш эшигидир».

[БАДИУЗЗАМОН].

«Ўлим ҳаммамиз ҳам ўзишимиз лозим бўлган бир қарзидир».

[ЭВРИПИД].

«Ўлим, Оллоҳнинг севгили бандаларига бир пиёла ширин ва совуқ сувни ичгандай осон келади».

[ҒАЗЗОЛИЙ].

«Инсон ўлимни ўйлаганда, ҳаётдан ҳам маза олмай қолади, аммо ҳовлиқмай, сокин ҳаёт кечирадир».

[Л. Н. ТОЛСТОЙ].

«Олами ҳам, ўзингни ҳам бирга олиб кетсанг-да, яна жаҳонни кўрмай ўлиб кета-

сан! Қачонгача олами томоша қилиб тура-сан! Умр битди. Ажал келди. Ярангга қай вақт малҳам қўясан!».

[Фариҳиддин АТТОР].

«Тижоратинг зиёндир! — деган бир сас рўёда, Мозорингга бирликда кирар нарсани қозон! Сени кўзлаган ашё, бит бозори дунёда Батис кафану чуруқ танашир, исли қозон».

[Н. Ф. ҚИСАКУРАК].

«Ушбу сўзга Ҳақ гувоҳдир. Бу жон гавдага кўноқдир. Бир кун келар чиқар кетар Қафасдан қуш учган каби».

[Юнус ЭМРА].

Ўлимнинг чораси биринчи инсон пайти-даёқ топилган: бу — имондир.

Миразиз АбЗАМ тайёрлаган

ЯХШИ ХОТИН УЙГА БАРАКА КИРГИЗАДИ

Инсон ўз хулқини поклаши, феълини яхшилаши, қалбини мусаффо қила олиши ёки ёмон феълларга ўрганиб разолат ботқоғига ботиши мумкин. Славаниялик социологлар сизнинг ҳукмингизга қуйидаги саволлар тизимини ҳавола этиш билан қандай феълда эканлигингизни билиб олишда ёрдамлашади. Фақат Сиз саволга тўғри ва аниқ жавоб бериш ҳаракат қилинг.

1. Мабодо сиз яна оила қурсангиз, ҳозирги умр йўлдошингизни танлаган бўлармидингиз? Ёки...

а) икки дунёда ҳам
б) ўйлаб қуриш керак
в) ҳа, албатта.

2. Сиз янги танишлар орттирини ёқтирасизми? Ёки...

а) эскилари дуруст
б) ҳа, ёқтираман
в) озгина янги дўстлар бўлгани яхши.

3. Оилада турмуш ташвишлари билан ким кўпроқ шугулланади?

а) эркак
б) албатта, аёлда
в) хотин

4. Сиз пул масаласига қандай қарайсиз?

а) у оилада асосий рол ўйнайди
б) пул бўлмаса оила барбод бўлади
в) у керак албатта, аммо энг асосийси эмас...

5. Сизни эрингиз қадрлайдими?

а) йўқ
б) янада кўпроқ қадрламаса бўларди
в) балки мен унинг қадрига етмасман.

6. Эрингиз сизга эътибор берадими?

а) доим нимадир унга ёқмайди
б) йўқ, унга фарқи йўқ
в) яна қандай эътибор

7. Сизнинг ҳўжалингиз иқтисодий тежамқорми?

а) ҳаракат қиламиз, аммо натижа йўқ.
б) ҳа тежамқор
в) бу уй ҳўжалигимиз, ёки...

8. Эрингизнинг ота-онасига қандай муносабатдасиз?

а) ўртача
б) уларни ранжитмасликка ҳаракат қиламан
в) уларни севаман ва ҳурмат қиламан.

9. Сиз меҳнат таътилини оилавий ўтказишга ҳаракат қиласизми?

а) танҳолик мен учун азоб
б) унчалик фарқи йўқ
в) доим бирга бўлиш анча зерикарли.

10. Сиз уйингизнинг чиройли ва шинам бўлишини хоҳлайсизми?

а) бошқа ташвишларим етиб ортади
б) шароитга қарайман
в) бу оила учун жуда зарурдир.

Энди йиғилган балларни ҳисоблаб чиқишингиз даркор. Бунинг учун қуйидаги жадвалдаги учта кўринишга эътибор беринг. Тизимдаги қайси саволга жавоб берган бўлсангиз ўша балларни белгиланг ва охирида белгиланган рақамларингизни ҳисобланг. Шундан сўнг барча балларингизни ҳисоблайсиз ва оилангиз қай аҳволда, ўзингизни қандай характерда эканлигингизни билиб olasиз.

№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а	3	2	1	3	3	2	2	3	1	3
б	2	3	3	1	2	3	1	2	2	1
в	1	1	2	2	1	1	3	1	3	2

21-30 балл: Аён бўлганидек, сизнинг оилангизда ҳамма нарса жойида эмас. Айни пайтда сиз учун ўз-ўзингизга кўпроқ танқидий қараш, оилага, уйга эътибор ва яна ҳушмуомалалик зарур. Бўлмаса вақти-соати келиб эрингизнинг тоқати-тоқ бўлиши мумкин.

15-20 балл: Бир қарашда оилангиз рисоладагидек. Аммо ўйлаб кўринг. Сиз кейинги пайтда оилангизга совуққонлик билан қарамадингизми? Баъзида ҳаддан ташқари қизишиш, ўз қобилига ўзи ўралашиш, аччиқлашиш кучли бўлади. Ўзингизни бу таъсирлардан холи қилишга, фикрларингизни бир жойга тўплашга ҳаракат қилинг. Чунки бу оилангиз билан янада яхшироқ муносабатда ва оилангиз мустақкам бўлишига ёрдамлашади.

14 ва ундан кам балл: Сиз ҳавас қилса арзигудексиз. Сизнинг оилангиз мустақкам. Сиз эрингиз юзига қараб, унинг кайфиятини билиб olasиз. Аммо... Сизнинг бу синчковлигиз оилангизни зериктириб қўйиши ҳам мумкин. Шу ҳақда ҳам ўйлаб кўринг.

Русчадан Иззат АҲМЕДОВ таржимаси

Дераза

МАРИАННАНИНГ РУСИЯДАГИ ОПАСИ

1994 йилнинг январидан бошлаб Россия телевидениесида «Королева Марго» операси қўйила бошлади. Дмитрий Харатьян ва Сергей Жигуновлар унда бош ролларни ижро этишади. Марго ролига ҳали актриса топилганича йўқ. Неча қисмдан иборат бўлиши ҳам номаълум. Продюсернинг айтишича, ушбу опера «Марианна»дан ҳам узокроқ давом этиши керак. Гап фақат оланнинг синглизидек ҳаммани ўзига ром этишида, ҳролс.

ЁҚИЛГИЛАР САЁҲАТИ

Днепропетровскда чиқадиган «Наш город» газети Украина божхона хизматчиларининг янги қўлга киритган автокорхона қайд этди. Бу ерда маҳаллий ректорхона ҳайдовчилари ҳам ихтирочилик фаолияти билан шугулланаётганлиги маълум бўлиб қолди. Улар машинанинг кўздан пана жойларига қўшимча баклар ўрнатиб, ўзларидидаги қобилиятни синаб кўришмоқда экан. Кейинги вақтларда одамлар ўрнини ҳам бензин ва соляркалар эгаллаб олибди. Шу пайтгача бу эркатой ёқилгиларнинг қўшни худудларга қанчаси ташриф буюрганлиги ҳам номаълум.

«ОЛТИН» НАШРЛАР

Алоқа хизматчиларининг саховатли меҳнатлари боис, олтин қони ҳисобланган Қолима ва Чукотка ўлкаларида «Комсомольская правда» газети ҳам олтинга тенглашадиган бўлди. Ушбу ўлканинг одамлари «К-пнинг» кейинги олти ойлик обунаси учун атиги 7.974 рубл бўлаб қўйсалар бас. Бошқа марказий нашрлар ҳам олтин бўлмаса-да, шунга яқинлашиб қолган. «Известия» — 7.734 рубл, «Рабочая трибуна» — 7.617 рубл, холос.

ҲАЙВОНДАН ДЎСТЛИК ЧИҚМАС

Самара шаҳар маъмуриятининг бошлиғи Олег Сисеевнинг фармонига кўра, шаҳардаги ҳар бир оила энди фақат биттадан ит ва мушук сақлаши мумкин. Ов итлари эса бундан мустасно. Бу ҳужжатнинг юзага келишига сабаб, кейинги вақтларда бу ерда ит ва мушукларнинг ниҳоятда кўпайиб кетганлигидир. Сўнги икки йил ичида шаҳар аҳолисининг 3 мингга яқини ушбу уй ҳайвонларидан жабр кўрган.

САБРИ ТУГАГАН

Москов шаҳар Железнодорожный тумани прокуратурасида бир жувон ўлими билан боғлиқ жиноят иши тергов қилинмоқда. Маълум бўлишича, қотиллар-ота ва олти ёшли ўғил экан. Айбланаётганларнинг иккороҳи, уларни жиноятга марҳуманинг ўзи мажбур қилган. Зеро кўп йил давомида уйига ҳар кун маст-аласт бўлиб келавериб ота-боланинг тинч-мадорини қуритган. Охири... она яна ўша аҳволда кириб келганида ота бола иккаласи уни айвон(балкон)ларига судраб чиқиб, 5-қаватдан паства улоқтиришган.

С. МАҲКАМОВ сурати

Табриклаймиз!

Азиз ва меҳрибон **ДАДАЖОН!** Тугилган кунингиз муборак бўлсин. Оллоҳдан сизга омон-эсонлик ва ҳар шуда ўзи қўллаб-қувватлашини тилаймиз. Қизингиз **ХУЛҚАР** ва ўғлингиз **ШОҲРУҲ ЖУМАНАЗАРОВ**. Шаҳри-сабз, Саксонкапа қишлоғи.

* * *

Азиз **ОТАБЕКЖОН!** 6 июн таваллуд кунингиз муборак. Ҳаёт йўлинг доимо ёруғ, бахт юлдузинг порлоқ, қувонч-шодийк ҳадроқинг бўлсин. Бошинг тошдан,

умринг қўшдай боқийлигин тилаб **ОНАНГ, ХОЛАЛАРИНГ.**

Азиз ва муҳаррама онажонимиз **САНОБАРХОН АМИНОВА!** Муборак 55 ёшингиз қутлуг бўлсин. Бахтимизга ҳаммиша соғ-саломат бўлинг. Дунёнинг буткул шодликлари умрингизга саргашта бўлсин. Сочларингиз оқариб нуруний фариштага айланинг. Фарзандларингиз номидан **ШУҲРАТЖОН** Марғилон шаҳри.

Гулжамол! 18 баҳоринг муборак. Сена бахт ва камолот тилайман. Нури кунлар ҳамроҳинг бўлсин.

НЕҒМАТУЛЛО, Дехқонобод тумани.

Қадри ходимамиз **ДИЛ-ЛОЛАХОН!**

Унутилмас никоҳ тўйингиз қутлуг бўлсин. Уйингиз бахт нурига тўлсин. Ҳаётдан олдингу олдинманг, қўша-қўша фарзандлар ўстиринг. Жуфтингиз билан қўша қаринг. «Оила ва жамият» жамоаси

Оила

51 ЕШДА

Фаргона вилоятининг жаннатмакон қишлоқларидан бирида яшайман. Механика заводида ишлайман. Хотиним

билан 10 йил бўлди ажрашганман. Еши 30-40лар ўрта-сидаги ёлғиз ёки битта боласи бўлган локиза аёл билан умр ўтказсам, дейман. «Оила—195».

60 ЕШДА

Тошкент шаҳрида, 6 сотихли ҳовлида икки ўғлим билан тураман. Болаларим ўзидан тинчиган. Бефарзанд, муслима аёл билан қолган ҳаётимни тинч-хотиржам кечирмоқчиман. «Оила—196».

27 ЕШДА

Қашқадарёликман. Қишлоқда уй-жойим бор. Бахтсиз тасодиф туфайли 2-гурӯх ногирони бўлганман.

3,5 минг нафақа оламан. Уйлаиб ажрашганман. Еши 25-30 лар атрофида бўлган, инсоннинг қадр-қимматига етадиган [1-2 боласи бўлса ҳам майли] меҳрибон аёл билан мустақкам оила қуришни истайман, «Оила—197».

* * *

Табрик эълонинг ҳар бир белгиси (харфи) 2 сўм. Битта расм (6×9 см. ҳажмида бўлиши шарт) 500 сўм. Табриклар бир ой мuddат ичида чиқарилади. Табрик ва эълонлар 10 кун мuddат ичида чоп этилса 2 баробар ҳақ олинади.

Танишув эълонинг баҳоси 200 сўм.

«ЭКОСАН» ГУРУҲИ АЪЗОСИ РАФИҚ ГАЖИЕВ БЕМОРЛАРНИҚАБУЛ ҚИЛМОҚДА

«ЎЗБЕКИСТОН, АВАЙЛАГИН БОЛАЛАРИНГНИ...»

Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларига йўл олган «Соғлом авлод учун» поезди пойтахтнинг шимолий вокзалдан жўнаганида ҳали сахармалардон эди. Беш вагондан иборат поездда 30 га яқин етук тиббиёт ходимлари, қимматбаҳо тиббий ускуналар ва бошқа хайрия ёрдамлари гуёки, «кўнгиллар» бўлиб манзилламқоқда.

Болалари соғлом элнинг эртанги авлоди бақувват бўлади. Истиқлолнинг истиқболини истаган миллат бугунини («бугун — шаклланаётган келажак») ўйлайди. Худди шу умидда уюштирилган бу савобли тадбирнинг ҳомийси «Экосан» хайрия жамғармаси. Мақсад: кўзда тутилган ҳудудлар аҳолисига кўмак бериш, ўша жойлардаги экологик муҳитни бевосита ўрганиш, оналар ва болалар соғлигини текшириш.

Поездимиз ястаниб ётган қадим Насаф даштлари аро кезиб бораркан, сим-сим ёғиб ўтган ёлғир таъсирида намиққан ҳавонинг соғлиғи сабабми шу юртлиқ машҳур шоиримизнинг сатрлари ҳаёлимга келади:

...Оёқланган қўзидай довдирар елда майса,
Кўм-кўк мовий осмонда кезиб юрар оқ булут.
Тўрт-тараф қисиб келиб ноаҳол жала қўйса,
Оламга анқиб кетар минг хил қўйқат,
минг хил ўт...

Чунончи, табиат ҳам ушбу туйғуларнинг табиийлигини исботламоққа уринарди нима учундир...

...Қарши темир йўли касалхонасида ўтган биринчи кунданок, «Экосан» гуруҳи фақат хизмат учун, беминнат имдод учун келганлигини кўрсатди. Дўхтирлар бетиним ишлади. Ҳатто кечаси ҳам поездимизнинг махсус жиҳозланган («медпункт»ида) мададхонасида нажот истаб келган беморларга тўғри ва аниқ ташхис қўйди, даво ўлашди. Эртаси кун гуруҳ аъзолари иккига бўлиниб, автобусларда вилоят туманларига йўл олишди. «Касални кўриш учун бораётган киши ўзини бамисоли жаннат боғларига сайр қилишга бораётгандек ҳис қилаверсин» (Ҳадиси шарифдан).

Маълумки, Қашқадарё юртимизнинг ҳудуди катта вилоятларидан ҳисобланади. Туманлари ҳам бир-биридан чеккада жойлашган. Қаршидан Шаҳрисабзгача бир ярим соатлик йўл. Эрта тонгда йўлга тушган автобусимиз «яшил шаҳар»га етиб келганида соат миллари саккизга яқинлашиб қолганди. Яна бир нарсани айтиб ўтиш керак: дўхтирлар қаерга бормасин аввало ўша жой аҳолисига озгина бўлса-да, ёрдамим тегсин деб ҳаракат қиларди, бош врач қабулхонасида беш дақиқача нафас ростлагач, дарҳол маҳаллий мутахассислар билан биргаликда олдиндан тайёрлаб қўйил-

ган хоналарда беморларга ташхис қўя бошлардилар.

Чироқчи туманига борганимизда эса дўхтирларнинг ҳатто уйларга бориб хизмат қилишларига тўғри келди. Шундоқ туман марказида яшовчи Рўзиқуловлар оиласига борган киши кутилмаганда даҳрнинг дунлиги-ю, кўнгил ҳунлигининг тирик гувоҳларини учратади. Уч бола, уч норасида, уч чиройли исм — Наврўз, Сардор, Гўзал тўшакка михланиб фақатгина шифтга сўқланиб ётибди. Эгаси даво бермаганга бандаси қандай қилиб шифо берсин. Бу гўдаклар ҳали ёш: энг каттаси ўн бешга, энг кичиги олтига тўлган. Лекин улар учун дунё кексайиб қолганга ўхшайди. Дунёга қўшилиб ўзлари-да қариган кўринади. Уларнинг борлиқнинг жаммики ҳасратлари чўккан, маҳзун-у маъюс кўзларига лоақал бир марта боққан киши ҳаммасини сезади, ич-ичидан зил кетади. Тана суякари мўртлигига (суякларнинг тез-тез синиб туриши) мулато бўлган бу беморларни даволаш анчайин мушкул, лекин биз меҳрианизни дарёғ тутмасак, ҳеч бўлмаса уларнинг яримта қалби ўксимаслиги мумкин-ку, ахир?!

Уларнинг хонадонига борган гуруҳимиз аъзоси, тиббиёт фанлари номзоди Қобил Шерматов ачиниб кетиб, чўнтагида бор пулини ҳадя этибди. Тошкентга келгандан кейин ҳам ўз олийгоҳи жамоаси билан келишган ҳолда шу оилага хайрия ёрдамлари жўнатиб турмоқчи экан.

Бу сингари аянчвор ҳолларга биз вилоятнинг қолган туманларида ҳам кўп мартаба дуч келдик, лекин қолганларини ёзмоқчи, дили бўш одамларни оғринтирмоқчи эмасмиз. Шундоғам тушунишар...

Биз Қашқадарё вилоятида тўрт кун бўлдик. Шу кунлар мобайнида 2,5 мингга яқин хаста кишилар қабул қилинди. Уларнинг 1,5 мингга болалар. 83 беморга Тошкент касалхоналарида даволашни учун 50 фойизли «Экосан» йўланмалари берилди. Шифокорлардан тиббиёт фанлари доктори В. П. Тен 5, тиббиёт фанлари номзоди, окулист Раҳимжон Усмонов 4, акушер-гинеколог, профессор Ҳошимжон Собиров 8 нафар беморга жарроҳлик йўли билан шифо бердилар. Бу рақамлар инграб ётган бемор дунё олдида ҳеч гап эмас. Бироқ...

Термиз шаҳрига кириб борганимизда халқ халоскорларини кутиб тургандай поездимизга пешвоз чиқди.

Оқ халат кийган ҳамширалар, гул кўтарган қизлар, юзида саҳроий саҳоватпешалик, меҳмоннавозлик балқиб турган кишилар бизни айрича бир меҳр билан кутиб олишди. Афтидан, улар хабарни анчайин олдин эшитган. Рост экан, ўз муҳбиримиз Маҳмуд Абулфайзининг айтишича, вилоят ойна жаҳонда «Соғлом авлод учун» поезди келиши олдида давра суҳбати ҳам бўлиб ўтибди. Маълумки, Сурхондарё вилоятининг бошқа мамлакатлар билан чегарадошлиги сурхонликлар учун анча даҳмазаларга сабаб бўлиб келаёттир. Шунинг учунми Сурхондарёда асаб касалига чалинган беморлар кўпчиликини ташкил қилар экан. Яна Сурхон аҳолисига кўп йиллардан бери мислсиз ташвиш келтираётган нарсаси қўшни Тожикистон ҳудудида жойлашган алюмин заводи-дир. Ҳатто дарахт барглари ҳам шамол билан оқиб келаётган заҳарли моддалар (фторлар) таъсирида илматешик бўлиб қолаётгани, Дашнободнинг салмоғи ўша завод директори-нинг калласича келаётган анорлари бугунги кунда илдиридан қуриётганлиги, Сарносие туманида туғилаётган чақалоқларнинг кўпчилиги носоглом бўлишига олиб келмай, нимага ҳам олиб келсин?!

Яна бир муқояса. 1991 йилда Сарносие туманида 16 ёшгача бўлган но-

гиронлар сони 26 нафарни ташкил қилган бўлса, бу кўрсаткич 1992 йилда 86, 1993 йилнинг яримида эса 120 нафарга кўпайиб улгурган. Кўриняптики, ногиронлар сони ўсиб борапти. Мутахассисларнинг фикрича, чора кўрилмаса, аҳвол янада оғирлашиши мумкин.

Шеробод, Қумқўрғон туманларида нажот истаб келганлар сони жуда кўпайиб кетди. Тошкентдан дўхтирлар келармиш деган хабарни эшитиб, туман марказий касалхонасига момолардан тортиб, боболаргача етиб келибди. «Соғлом авлод учун» гуруҳи асосан болалар дўхтирларидан иборат эди. Лекин беморларнинг кўпчилиги катта ёшдаги кишилар бўлди. Уларнинг барчасига баҳоли қудрат тибби ёрдам, яхши маслаҳатлар, йўл-йўриқлар берилди.

Юқоридаги гаплардан сўнг газетхонлар «дунёда соғ одам йўқ эканда», деган истиҳолода бўлмаслиги учун бир шахсий мулоҳазани айтиб ўтмоқчиман. Биз вилоятнинг бир қанча баҳаво жойларига, жумладан, Тўполон сув омбори ортидаги «Фарҳод» дам олиш марказига, Термиз яқинидаги ўрикларни пишиб тугаётган «Саловат» боғига борганимизда мен ҳам «шунақа ажойиб табиати маконда бирорта ҳам касал бўлмас керак» деб ўйлагандим, бироқ... Шу жиҳатдан қараганда сизнинг кўнглингиздаги иштибоҳ ўринлидир, азиз газетхон!

Хуллас, «Экосан» гуруҳи икки вилоятда ўн кун бўлиб, дам олиш кунисиз ишлаб қайтди. Бу вақт мобайнида кўплаб хаста кишиларга даво беришга иложи борича ҳаракат қилинди, хайрия ёрдамлари улашилди. Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларига касалхоналар учун ижтимоий мадад тариқасида 200 минг сўмлик ҳар хил керакли буюмлар, дармондорилар, болалар кийимлари, бир марта ишлатиладиган шприслар ва бошқа хайриялар ҳадя қилинди...

Энди ўша ҳудудларда урчиб бораётган баъзи касалликлар ҳақида бироз тўхталамиз. Ҳар томонлама бир-бирига ўхшаш бу икки вилоятда учраган касалликлар ўртасида деярли катта фарқ йўқ. Камқонлик, буйрак, нафас йўллари яллиғлиниши, жигар сиррози, меопия, асаб, рахит каби касалликлар айниқса кўп. Профессор, акушер-гинеколог Раҳима опа Қорабоевнинг тасдиғича, Сурхондарё вилоятида яшовчи ҳар тўрт аёлнинг учтасида камқонлик касаллиги бор. Бунинг асосий сабаблари атроф-муҳитнинг ифлослиги, етишмовчилик, камқуч овқатлар ейиш каби иқтисодий муаммоларга бориб талафди. Руҳий хасталикларни келтириб чиқараётган сабабдан бири эса қариндош уруғларнинг ўзаро қўда бўлишидир. Уруғчиликни нотўғри тарғиб қилиш асосида бундай оғир хасталикларга йўл қўйилмоқда.

Бу сафар ҳақида яна кўп ёзиш мумкин. Мен ҳам назаримда «кўп» ёздим. Ёзганларим — ўз кўзим билан кўрганларим, мутахассислардан эшитганларим. Яна энг муҳим айтидиганим: «Соғлом авлод учун» поездининг йўлга чиқиши ҳозиргидай оғир шароитда жуда савобли, жуда хайрли ишдир.

Яна нима дейиш мумкин? Шоир айтганидек:

Ўзбекистон,
авайлагин болаларингни,
бошин сила қошу қўзи
қораларингни.
Бугун омон қолса,
эртага улар
боғлаб қўяр етмиш йиллик
яраларингни...

Алишер ШОЙИМ,
Тошкент — Қашқадарё —
Сурхондарё — Тошкент.
16-28 май 1993 йил.

АЙНИҚСА, НЕВРОПАТОЛОГ ИЗЗАТУЛЛА СУЛАЙМОН-ХУҲАЕВ ҚАБУЛИДА БЕМОРЛАР КЎП БЎЛДИ.

Суратлар муаллифи:
Х. МАМАТҚУЛОВ

Америка сеҳрли диёр эди. Тилсимларга тўлғу бу мамлакат ҳақида эшитганимизда афсона тинглаган монанд ҳайрату таажжуб оғушида қоларди. У элнинг улуси ҳақида баъзан чин, гоҳо ўтрик сўзлар эшитиб улғайдик. Америка ҳақида неки билмоқчи, неки кўрмоқчи бўлсак, кўз олдимизда фақат

«қора дурбин»нинг қора доғлари ҳамда Сэм тоғанинг кирдикорлари акс этарди, холос. Улар ҳам ўзимизга ўхшаган одамлармикин, дея таажжубланардик. Бугунги НУЖлар ҳақидаги билимларимиз ҳам ўша даврда Америка ҳақидаги тасаввурларимиздан анчайин тиниқроқдир.

— Осон эмас, албатта. Лекин начора. Шунинг мақсад қилдикми, ўқиямиз, ўрган-япмиз. Ўқитувчимиз Гулсарахон доимо биз билан бирга, тушунмаганларимизни тушунтиряпти.

Жейн: — Уғлимиз Майкл ҳозир 4 ойлик бўлди. Мен унинг ўзбекча сўзларни айтиб-тили чиқишини истайман. Уз-

соблайди. Оила қурган ёшлар ота-онаси билан деярли бирга яшамайдилар. Сизларда эса икки, ҳатто учта оилалар ҳам бир ҳовлида яшашар экан. Шунингдек, меҳмон кузатиш ҳам сизларда бошқачароқ, яъни уйингизга

келган кишини то катта кўчагача кузатиб қўяр экансизлар.

зандининг етук ва баркамол улғайишини истайди. Тўғриси, биз ҳали ўзбекларнинг оилавий маданияти, фарзанд тарбияси билан боғлиқ жиҳатларни тўлиқ ўрганганимизча йўқ. Лекин шу нарсани аниқ ҳис қилдикки, сизларда қариндошлар орасидаги меҳр-муҳаббат жуда кучли экан. Шунинг ўзи наслининг тозаллиги, миллатнинг тараққиёти учун муҳим омил саналади. Мен ўзбек хонадонидеги меҳрибонлик ва ҳам-жиҳатлиқнинг Америка хонадонларида ҳам бўлишини истайман.

МАЙКЛНИНГ ТИЛИ ЎЗБЕКЧА ЧИҚАДИ

— Биз Ўзбекистон тупроғи узра қадам ташлар эканмиз, бу юртининг одамлари, турмуш тарзи ҳақида деярли тасаввурга эга эмасдик, — дейди америкалик эр-хотин Давид ва Жейн Стилвеллсонлар. — Мана келганимизга ҳам икки ой бўлиб қолди.

Очиғи, Ўзбекистон биз кутганимиздан хйла гўзал ва тараққийлаган мамлакат экан.

— Юртимизга фақат сайру саёҳат учун келмагандирсизлар!..

Давид: — Албатта. Отам мозийшунос. Дунё халқлари-

нинг тарихини обдон ўрганган олим. Мен болагимдан отамнинг китобларини ўқиб улғайдим. У киши, айниқса, Марказий Осиё халқларининг ўтмишини алоҳида ўрганишмини кўп уқтирардилар.

Биз Оврупонинг деярли барча мамлакатларида бўлдик. Ҳиндистонни ҳам кўрдик.

Шунга амин бўлдикки, сизнинг юртингизда тарихи бой мамлакат ер юзида санокли экан.

— Ўзбек тилини ўрганиш қийин бўлмаётими?

бек тилини ўрганишимизнинг яна бир зарурияти шуки, халқингиз орасида донишмандлари, илмилари кўп, бироқ улар инглиз тилини билмаслиги мумкин. Биз сизлардан нимандир ўрганишимиз учун ҳам тилингизни билишимиз шарт.

— Америкаликлар билан ўзбекларнинг турмуш тарзи, ўрф одатларида ўхшашликлар борми?

— Ўхшашликлар бору, аммо оз. Масалан, Америкада фарзанд 16 ёшга тўлгани, у бутунлай ўзини эркин ҳи-

— Бу ёмонми!

— Йўқ, лекин меҳмон учун бир оз ноқулай бўлар экан.

— Сизлар Америкада болаларни ҳимоя қилиш уюшмасида ишлаган экансизлар. Болалар тарбияси борасида бу икки мамлакатда қандай ўхшашлик ва фарқли томонлар бор?

— Жейн: — Бола тарбияси ҳар бир миллатда ўзига хос бўлиши мумкин. Бироқ, умумий томонлари кўпроқ бўлади. Ота-оналик меҳри миллатдан, эътиқод ва ирдан қатъий назар ягонадир. Ҳар бир инсон ўз фар-

Стелвеллсонлар оиласи ҳали ёш. Оила сардори 27 ёшда. Юрган дарё деганларидек, Давид ва Жейн дунёнинг кўплаб мамлакатларини кўришга муяссар бўлган. Турли миллат вакиллари билан дўсту биродарлар, оина-оғайнилар орттирган. Бироқ Ўзбекистон биз учун янги кашф этилган дунё бўлди. Унинг тарихини, қадимий анъаналарини ўрганиб борган сайин янги кашфиётлар яралаверади. Бундай лаззатли озиқ, халқингиз бор экан, ҳеч қачон тугамайди, дейди улар.

Юсуф ЗИЕД

ҚАЙДАСИЗ «ДУППИЛИЛАР»?

Тунов кунни хизмат юзасидан болалар уйига бордим. Атрофдаги биноларнинг энг кўраки—болалар уйи. Ичига кирсангиз, тўғриси саранжом-саристалигу мебеллардан баҳрингиз очилади. Ранг-баранг гулларнинг хушбўйи, тилла балиқчалар «рак-си»... Хуллас, сирасини айтганда ўз оилангизда болага нисбатан бу қадар эҳтиром, эътибор кам. Болаларнинг яшаш тарзи зўр, кийиниши жойида, меҳрибон тарбиячилар—мураббиялари ардоғида. Лекин... Лекин бу болаларнинг кўзларида мунг, боқиларидаги ҳайрат аралаш дард кишини бефарқ қолдиролмайди. Улар ўз падарлари меҳрига, она муҳаббатига ю диндорига зор! Улар гарчанд юпун кийинишсада, бу ердагидек лаззатли таом емасалар-да ўз уйларида яшашни жудаям орзу қилишаркан! Мен бунини улар билан савол-жавоблардан аниқ ва равшан билиб олдим... Қандай оғир тиллак: ўз уйингизда яшай олмаслигини билиб бунини орзу этмоқ, умид қилмоқ...

О, кўзларингизга, мунчоқ кўзларингизга барақат дунё юки тушган азиз болажон! Сени шундай ҳолга туширганлар—сени дунёга келтирган инсон эканлигини ҳали тўла англаб етмассан. Сенинг ғаммоқ қалбинг ҳақида ўйлаш ўрнига тилла-ю зарга ўралиб юрган «бахтиёр» онаизоринг, давраларда бошга муборак «дўппини» кўндириб юрган отанг қай пайтагача шундоқ «гўзал» ва «хўш» «ҳаловатли», «бойу бадавлат» бўлиб давру даврон сураркин! Мен сенга айтсам, уларнинг «ёлгончи» давлати ўткинчи! Мана кўрасан, насиб этса ўсиб-улғаясан, мустақиллик неъматини тотасан ва ўз ота-онанг ҳақида, уларнинг тошдек қаттиқ дийдаси ҳақида ўйлайсан, ақлинг бутунлигича уларга «баҳо» берасан. Сен ўқинма,

уларнинг 60—70 йиллик кайфу сафоси бир бора хорланиб, кўз ёш тўққаннингизда арзимайди? Улар чин дунёнинг сўровларида «бола»лаганча дўзах оловида ёниб «яшайди»лар. Ахир сени яратган Тангри таоло ҳаммасини кўриб, фарқлаб турибди, уларнинг ўз баҳоси бор...

Ҳа, сенга қийин, болалар уйининг боласилигиндан ўқинасан, бироқ ўз уйингизда ота меҳрига зор тенгқурларинг борлигидан хабардормисан? Улар тўғри ота-она кўлида-ю лекин ота меҳрига зор яшайди...

Бир, оилани биламан. Обрули жойда ишлайди, номим улғу деб, умрида Ота бозор кўрмайди экан. Машинада ўзи ва ўзига маъқул «йўловчи гўзал»лар юраркану, шу одам бирор марта ўз аёлини «ҳой, сен ҳам мени деб бу дунёдан ўтиб кетяпсан», деб ўйламас экан. Аёл шўрлик ишга, болага югуради, бева сингари бозор-учарга югуради, минг қилсаям номи улғу-да, бир кун оилани тушунар деб...

Болажон, атрофдаги афсуски кўплаб болажонлар оталар айби билан сарсон-саргардон. Эрак эрак-да, ширин сўз бор жойга интилади. Бозорнинг нақ ўртасидаги «олов»да жизғанак аёлларда ширин сўз қаёқда бўлсин! Ахир ота бўлиб «талон»га озиқ-овқат олмаса, соатлаб шифохоналарда бола

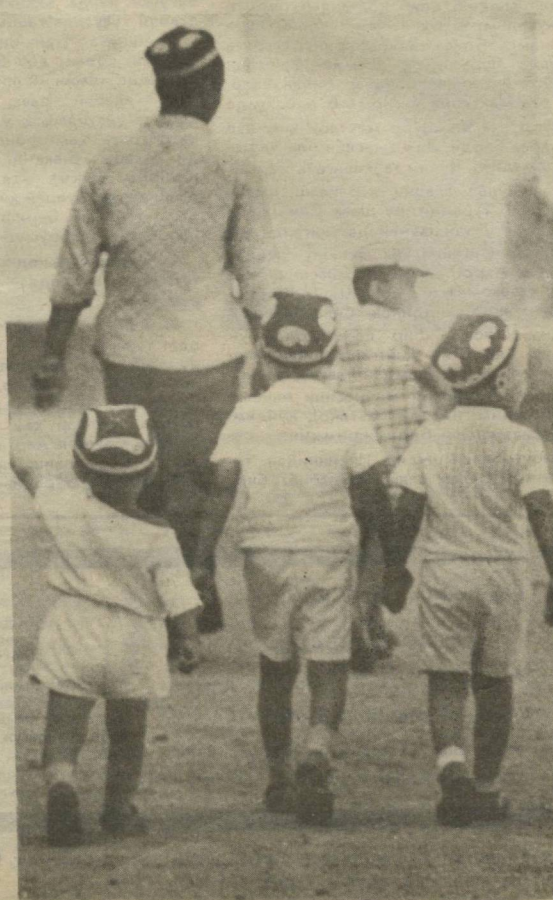
етакламаса, оғир кунда аёлига лоақал мадад бериш ўрнига, тўйиб «ичса»?! Аёл ҳам одам-ку?! У бояқиш ҳам яшайи, кийиниши, ўз жуфти ҳалоли билан ёру биродарлариникига хурсандчилик қилгани бориши керак-ку?! Қачонгача эрли аёл бўлиб бевадан-да оғир яшаса, кўнгли-

даги армону ҳасрат тошини кўтаролмаса... иложи—айрилиш: Бошқа йўли борми? У ҳаммасига чидаса-ю ўз эрдан на ўзига ва на-да болаларига бир ҳовуч меҳр ололмаса... Ана кейин ҳамма билар-билмай Аёлга тош отади. Йўқ, мен оналар тарафидан, тўғри ҳамма оталар қаҳри қаттиқ, беғам демоқчимасман, айрим билган оилаларим мисолида айтман.

Оталарнинг буюклиги бошда чамбар дўпписида!! Улар ўз номларига доғ туширмасалар дейман. Ҳали хиёл ўтмай тетапоё ўғилчангиз дўппи кияди, у кимдан андо-за оларкин? Меҳрсиз, зорланиб, муҳаббатсиз ҳаётдан орланиб яшаётган отасиданми? Болада нима айб?

Худо, худо бу болакай, чин маънода йигит бўлсин! Дўппи кийсину аммо уни оиласида ечиб қўймасин...

Норинисо ҚОСИМОВА

— Нажмиддин ака, сизни таниқли адабиётшунос олим сифатида яхши биламиз, китобларингиз, мақола-ларингизни берилиб ўқиймиз. Талабалар маърузаларингизни мушток бўлиб қу-

бирдан ажралмас тушунчалар. Тасаввуфни ўрганмасдан Шарқ адабиётини тушуниш амри маҳол. Бунга кўпчилик олимлар яхши билардилар, аммо очик айтишга журъат этмасдилар.

— Ҳамма шоирлар қишлоқда туғилиб шаҳарда яшашгандек, мунаққидлар ҳам пойтахт ҳаётдан баҳраманд бўлишган. Ёшлигингизда Тошкентда қолиб ил билан шугулланишни орзу қилганмисиз?

— Тошкент жумҳуриятимизнинг илм-маърифат тафаккури йиғилган бир марказ. Бунда улўф олимлар, шоирлар, ёзувчилар ижод қилади. Илмий даргоҳлар, қанчадан-қанча тарихий-адабий ёдгорликлар сақланадиган масканлар бор. Албатта, илмий камолот учун муҳит бўлиши керак. Тошкентда шундай муҳит мўҳайё. Аммо, менинг Тошкентга келишим бир қадар тасодифий бўлган. Чунки мен тахсил олган Самарқанд Давлат Дорилфунунда классик адабиёт тадқиқотининг ўзига хос мактаби мавжуд. Садриддин Айний асослаган, кейин академик В. Абдуллаев бош бўлган

тожик тилида бўлиб, баъзилари босилиб чиққан ҳам. Аммо, шоирликка даъвом йўқ.

— Назмни кўпроқ ўқийсизми, насрни?

— Насрий адабиётнинг ҳаммасини ўқиб боришга улгурмайман, лекин эълон қилинаётган шеърларни қолдирмай ўқиб бораман. Кейинги пайтда адабиётимизга янгидан-янги истеъдодлар кириб келаётгани кишини хурсанд қилади. А. Кутбиддин, Н. Эшонкул, С. Ашурнинг ҳар бир асари бир янги тўхфа мен учун. Янги номларнинг пайдо бўлиши адабиётга, айниқса, шеърятга қизиқиш сусайиб кетмоқда, деган фикрни шубҳа остига олади. Ўзбек халқи таъби баланд, завқи тошқин, шеърсевар халқ. Унинг қалб булоқлари бекилмагай. Албатта, машинаштириш жараёни, иқтисодий тангликлар ўз таъсирини ўтказди. Аммо, аминман, бизда адабиётга қизиқиш сўнмайди.

— Мўсқига тобингиз қалай?

— Табиатимга кўра, мени оғир мўсқа асарлари кўпроқ жалб этади. «Шошмақом»ни тинглаб тўймайман.

● НАЖМИДДИН КОМИЛОВ:

МУРАККАБЛИК МЕНГА ҲУЗУР БЕРАДИ

тишади. Айтингчи, Сизда Шарқ адабиёти, тасаввуфга қизиқиш қачон бошланган?

— Аниқ айтолмайман. Лекин шунинг биланки, оиламизда «Қуръон»-хонлик ҳеч қачон қанда бўлмаган. Устози аввалим, муҳтарам онажоним (руҳлари шод бўлсин) Иқлимабону Абдуқуддусзода бўлганлар. Онам аввал «Ҳафтиякни», кейин «Чор китоб», Навоий, Ҳофиз девонларини ўқишни ўргатганлар. Мени Бўхоро мадрасида ўқитиб (амакларим каби) мулло қилмоқчи эканлар. Шу ният билан тўрт йил шўро мактабидан яшириб олиб қолганлар. Аммо, муаллимлар бунга сезиб қолиб, ота-онамга пўписа қилиб, биринчи синфга олиб борганлари эсимда. Ўзимдан тўрт ёш кичик болалар билан ўқиб, ўрта мактабни йигирма бир ёшимда тугатганман. Шўро мактаби ҳам кўп нарса берди, аммо «эскичилар» унут-олмадим. Қўлимда ҳалигача сарғайган қўлёзмаларни варақлаш шавқи жўшиб туради. Бу шавқ Самарқанд Давлат Дорилфунунда ўқиганда яна кучайди. Кейин эса ажойиб инсон—Хўжа Аҳрор валий силсиласининг содиқ давомчиси Эшон Шайх Кутбиддинхон Мухиддинов билан танишдим. Узоқ Сибир лагерларида ўн бир йил ётиб қайтган, донишманд ва сўфий бу одамдан тавҳид ва ирфон тамсиллари маъносини ёчишни ўргандим, пир деб эътиқод қўйдим. Тасаввуфга берилишимнинг сабаби—балки шудир. Иккинчидан, тасаввуф билан классик адабиёт бир-

Самарқанд илмий муҳити кўп мутахассисларни тарбиялаб етиштирди. Б. Валихўжаев, Н. Шукров, Д. Орзибековлардан адабиёт илми сирларини ўрганганман. Диплом ишимнинг раҳбари Д. Орзибеков, мени устоз Ғ. Саломовга тавсия этганлар, натижада каминга Ўзбекистон Фанлар академиясининг илм ва адабиёт олийгоҳи аспирантурасига қабул қилиндим. Тошкентлик бўлиб қолдим.

— Бизда танқидчилик деярли шаклланмаган, гарчанд шаклланган бўлса-да, аҳволи мақтагулик эмас дейишди. Жаҳон халқлари адабиётида танқидчилик қатта ўрин тутган. Бугунги кунда бизнинг танқидчилик аҳволи ҳусусида гаплашасан...

— Чинакам танқидчи мутафаккир бўлиши керак деб ўйлайман. Мунаққидда илмий мулоҳаза, чуқур билим, адабий завқ, файласуфона қамров уйғунлашса, у адабиётга ҳам китобхонга ҳам фойда etkаза олади. Агар мунаққид нуқул ёзувчи-шоирга ҳукм ўтказиш, ундай ёзиш керак, бундай қилмаслик керак, деб «таълим» бериш билан шугулланса, тезда обрўсини йўқотади.

— Кўпчилик иқдорлар кундалик тутишади. Бу ҳодиса Сизда ҳам учрайдими?

— Афсуски, кундалик тутиш бизда одат тусига кирмаган. Касбдошларим ичида шундайлар бордир. Мен кундалик тутмайман. Аммо, фикрларимни қайд этиб боришни яхши кўраман. Шундай ҳоллар ҳам бўладими, бир фикрни бир неча марта «кашф» этасан киши. Шеър ёзиш «касали», менда ҳам «кўзгаб» туради. Улар ўзбек ва

«Насруллои», «Чўли ирок», «Муножот». Қанчалик фожиа ва фараҳ, дарду-изтироб ва тозариш кайфияти мўжассам!

Шуни айтмоқчиманки, мақомлар тасаввуф тариқатидаги камолот мақомлари (босқич)ни ифодалайди, улар сўфиёна илоҳий ишқ куйларидир. Тасаввуфни чуқур англасангиз ёхуд қалбингиз қанчалик дарвешона туйғуларга мойил бўлса шошмақом куйлари шунча кучли таъсир этади. Бу куйларнинг аксари хонақоҳларда самов мажлисларида сўфий муғаннийлар томонидан яратилганини ҳам атай. Куй ва ғазал маъноси сўфиёна кайфият билан уйғунлашмоғи керак. Қизиқиш, «Шошмақом» билан бирга шўх халқ куйлари ва Бетховен, Моцарт, Паганини асарлари ҳам хуш ёқайди менга. Айниқса Бетховеннинг «Қаҳрамонлик достони» симфонияси ва Равелининг «Болеро» асарини тинглаганда вужудимда ажабтовур ҳолат юз беради, осмонларда парвоз қилаётгандай ҳис қиламан ўзимни, ҳаловат тўяман.

— Сизнингча, адабиёт тарихи бугун қандай ўрганилиши керак?

— Адабиёт тарихи тадқиқотчиси—Эрон, турк, афрон, араб олимлари билан ҳамкорлик қилиши, кўп масалаларни баҳамжиҳат ҳал қилиши лозим... Туркияда, масалан тасаввуф силсилаларига (Мавлавия, Бекташия, Накшбандия) ҳамон амав келинмоқда. Уларда бу борада янги китоблар яратилган. Аммо, маънавий ҳазина ўзимизда бойроқ, маънавиятга ихлос ҳам бизда ҳийла баланд. Туркия билан ҳам бошқа мамлакатлар

билан ҳам иқтисодий алоқаларимиз ривожланиши яхши, бу фойдали. Лекин, булар зинҳор қадимий, ўзига хос миллий руҳимиз, ўзалигимизга таъсир этмаслиги керак. Биз иқтисодий тараққиётни юксак маънавий-ахлоқий камолот билан қўшиб олиб бориб, дунё ҳавас қиладиган жамият қуришимиз лозим. Бошқаларга ҳавас қилиб эргашишдан чарчадик, энди бошқалар бизга ҳавас қилсин...

— Айтингчи, кишининг кундалик ҳаётида сўфий бўлиши қандай кечади?

— Тасаввуф—бу илоҳни таниш ва севиш илми, киши қалбиди илоҳий муҳаббат, эзгуликка, ҳақ ва ҳақиқатга ишқ кучли бўлса, у шунча сўфийдир. Зеро, тасаввуф зоҳирий тоатибодатдан қўра, ботиний тозаланиш, қалб тоатини, руҳий-маънавий камолотини афзал деб билади. Мен тасаввуф ҳақидаги илмий ишлар, мутафаккир шайхлар, улўф шоирлар асарларини мўтолаа қилар эканман, шунга амин бўлдики, тасаввуф инсоннинг ўз-ўзига қарши исёни, ўзининг нуқсон, ҳайвоний хислатлари, яъни нафсга, жисмга, нафсини парваршиш этадиган моддийликка қарши кураши экан. Ҳар бир сўфий шу жангга кирган бир қаҳрамон. Шу боис тасаввуфда ахлоқий поклаш—асосий талабдир. Ҳаромдан ҳазар этган, қаноат билан кун ўтказган, қалби пок, меҳру-шафқат, каром саховатли ҳар бир инсон—ботинан сўфийдир.

— Сизнинг заҳматли меҳнатингизга рафиқангиз ҳам шерик бўлса керак. Сўхбатимиз сўнггида муҳлисариимизни оила аъзоларингиз билан таништириб ўтсангиз.

— Менинг илму-амалимга, меҳнатларимга рафиқам Музаффархон тенг шерик десам муболага бўлмас, албатта, уни ҳам муаллим деб тушулманг. Кўпчилик ўзбек аёллари каби бутун «амалий» турмуш ташвишлари, рўзгор янгангиз зиммасида; устига-устак хизматга ҳам бориб келадилар. Бешта фарзандимиз бор, энг каттаси Маъсуда, у фарзандлик. Беш набирамиз бор. Киши қизимиз Зебуниссо биринчи синфга боради. Уғил-қизларим, келин-куёвлардан хурсандман, бариси одобли, қобилиятли.

— Сўнгги саволим: энди илм йўлига қадам қўётган ёшларга тилақларингиз!

— Олиму, илму амал деганлар. Илм ғарб маърифатга хизмат қилмаса ҳайфдир. Дорилфунунда чорак асрдан бери дарс бераман, бу ажойиб бир машғулот: авлодлар алмашади, дунёни англашга ташна янги нигоҳлар сенга тормулиб туради. Мен ҳар бир дарсга алоҳида бир тайёргарлик билан қираман. Ҳар бир дарс мен учун имтиҳон. Ҳеч қачон қорозга қараб маъруза қилган эмасман. Талабалар қанча доно, талабчан, қизиқувчан бўлса шунча баҳри дилим очилади, унутилганлар ҳам қайнаб эсга келаврарди, илҳомга илҳом қўшилади. Талабаларни ўзига яқин олиб, уларни мунозарага чорлаш кўп фойда беради, излашга, мустиқил фикрлашга ўргатади. Бўлажак илм йўлидаги бошловчиларга эсон-омонлик ва илм йўлидаги фидойиликни тилаб қоламан.

Сўхбатдош Улжабой ҚАРШИЕВ,
ТошДД журналистика факултети
толбети

Бош муҳаррир:

Абдуҳошим ИРИСБОЙ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Қулман ОЧИЛ, Жуманазар БЕКНАЗАР, Дадаҳон
ЕҚУБОВ, Фарҳод РЎЗИЕВ, Муҳаббат ИБОВА,
Юсуф ЗИЕД (бош муҳаррир ўринбосари), Ботир
ЭРНАЗАР (масъул нотиб)

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Бахтиёр ЭГАМБЕРДИЕВ, Қувондиқ БЕРДИЕРОВ, Рўзимат
САФОВЕВ, Абсамол УСАНОВ, Урол ҲАБЕВ, Асқар АЛ-
ЛАБЕРДИЕВ, Абдумуталлиб РИЗОКУЛОВ, Мейли ИҲЛО-
ШЕВ.

Газетамиз ҳомийлари — Тошкентдаги СЭВИЖ тижорат жамияти, Ғаллаорол
туманидаги «Ғаллаорол», Муборак туманидаги «Хитой» давлат ҳўжалиги,
Шахрисабз пиллакашлик фабрикаси, Сирдарё «Оқ олтин» дон маҳсулот-
лари корхонаси

Тахририят келган хатларга ёзма жавоб қайтармайди. Шунингдек, фуқаро-
лар билан ташиқлотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди. Газетамиз-
дан олинган маълумотлар «Ойла ва жамият»дан деб кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029, Намойишлар хиёбони, 1-бино.
Телефон: 39-43-95.

Ҳалим САЙИД навбатчилик қилди

Обуна индекси 64654. Рўйхатга олиш
№ 000080. Бюртма № Г-141. 25.169 нус-
хада chop этилди. Офсет усулида босилди,
формати А-3, ҳажми, 2 босма табоқ.